

נאמר ב'שיר השירים':

נח - מלשון נִחָא דְרוּחָא⁴, נחת רוח, והטעם לכך ש'מים' של
 טרדות שלכאורה מפריעות לעבודת ה' נקראים בכינוי חיובי, לשון המורה
 על נחת ועונג, הוא כִּיּוֹן שְׁעַל-יָדָם נַעֲשֶׂה תּוֹסֶפֶת עִילוּי כִּי הַצּוּרֶךְ
 להתגבר על מניעות ועיכובים גורם לאדם להתאמץ ולהשתדל בעבודת ה'
 ובאהבת ה' ביתר שאת. וְכַמְּשָׁל

מִים רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לִכְבוֹת אֶת הָאֲהָבָה וְנִהְרֹת לֹא
 לְשִׁטְפוּהָ¹, כלומר, אהבת בני ישראל לקרש-ברוך-הוא נמשלה לאש
 גדולה וחזקה שגם מים רבים לא יכבו אותה וגם נהרות לא ישטפו ויבטלו
 אותה, וְכַמְּבָאָר רַבְּנוּ הֶזְקֵן

בס"ד. שבת פרשת נח, ד'
מרחשון, ה'תשכ"ה*

הַיְדוּעַ (הַמְּבָאָר בְּמָקוֹם אַחֵר⁵
 בתורת החסידות) מְמַיִם
 הַהוֹלְכִים וּזְרִימַת כּוֹ', שְׂכַאֲשֶׁר

ב'תורה אור' ספר מאמרי חסידות
 שלו על פרשיות התורה בחומשים
 בראשית ושמות דְּפָרְשֵׁתָנוּ² פרשת

יש סְתִימָה כמו סכר ומעצור
 שְׁמוֹנַעַת אֶת הִילוּף הַמַּיִם
 והזרימה נעצרת, הִנֵּה סוּף-כָּל-
 סוּף כְּשֶׁמְצַטְטָרִים רִיבּוּי מַיִם
 מאחורי הסכר, הִנֵּה לֹא זו בְּלִבְד
 שְׁהַמַּיִם בּוֹקְעִים אֶת הַסְתִימָה
 וזורמים מבעד לסכר, אֲלֵא
 אֲדַרְבָּה, שְׁעַל-יְדֵי הַסְתִימָה
 נַעֲשֶׂה הִילוּף זְרִימַת הַמַּיִם
 בְּתוֹקֶף יוֹתֵר מֵאִשֶׁר זְרִימַת הַמַּיִם
 לפני שנבנה הסכר, וְעַד שֶׁגָּם
 הַסְתִימָה עֲצָמָה אוֹתָם אַבְנִים או
 עפר עצמם ששימשו מעצור מפני
 זרימת המים נסחפים בורם החזק
 והסתימה עצמה זוֹרְמַת עִם הַמַּיִם
 ומוסיפה בְּתוֹקֶף הַלִּיכַת
 הַמַּיִם הַדְּבָרִים הַנִּסְחָפִים עִם הוֹרֵם
 מגבירים את עוצמת הזרימה, ונמצא
 שהדבר המונע עצמו לא רק שאינו
 מונע אלא מגביר. וְעַל-דֵּרָךְ-זֶה
 בְּנוֹגֵעַ לְהַעֲלֵם וְסְתִימָה
 ד'מַיִם רַבִּים" הַנ"ל של
 המניעות והעיכובים וההעלמות
 וההסתרים על עבודת ה', דְּקָאִי
 הכוונה ב'מים רבים' האמורים היא
 על נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה בְּכָל־עַם
 העובדה שלאדם יש נפש בהמית היא
 כבר מניעה והפרעה לעבודת ה'
 וְטְרֹדוֹת הַפְּרָנְסָה בְּפִרְטֵהּ
 מניעה עוד יותר גדולה וחמורה,
 שְׂדוּקָא עַל-יָדָם על-ידי המניעות
 והעיכובים פְּאָה הַנְּשָׂמָה בסופו
 של דבר לְמַדְרַגַּת הָאֲהָבָה
 ד'בְּכָל מְאֻדָּךְ"⁶ אהבה באופן של "מאוד", ללא גבול.

מִים רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לִכְבוֹת אֶת הָאֲהָבָה
 וְנִהְרֹת לֹא יִשְׁטְפוּהָ, וְכַמְּבָאָר רַבְּנוּ הֶזְקֵן
 ב'תורה אור' דְּפָרְשֵׁתָנוּ² (דֵּי חֲסִידֵי־שֵׁעַ סְדָרָה)
 ש'מַיִם רַבִּים" הֵם כָּל טְרֹדוֹת הַפְּרָנְסָה
 וְהַמְחֻשְׁבוֹת שְׂבַע־נִיגֵי עוֹלָם הַזֶּה כָּל זֶה
 "לֹא יוּכְלוּ לִכְבוֹת אֶת הָאֲהָבָה", שֶׁהִיא בְּחִינַת
 הָאֲהָבָה הַמְּסוּתָרֶת שִׁישׁ בְּכָל נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל
 בְּטַבֵּעַ כּוֹ' (וְעַל-דֵּרָךְ-זֶה בְּנוֹגֵעַ לְאֲהָבַת הַקָּב"ה
 לְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל), וְה'מַיִם רַבִּים" הַנ"ל לֹא
 יוּכְלוּ לִכְבוֹתָהּ מִלְּהִיּוֹת תָּמִיד בְּבְחִינַת אֲהָבָה
 כּוֹ'. וְאֲדַרְבָּה, עַל-יְדֵי ה'מַיִם רַבִּים" הַנ"ל נַעֲשֶׂה
 תּוֹסֶפֶת עִילוּי בְּעִבּוּדָה, שְׁלֶכְן נִקְרָאִים ה'מַיִם
 רַבִּים" בְּשֵׁם "מִי נח"³, נח - מְלִשׁוֹן נִיחָא
 דְּרוּחָא⁴, כִּיּוֹן שְׁעַל-יָדָם נַעֲשֶׂה תּוֹסֶפֶת עִילוּי.
 וְכַמְּשָׁל הַיְדוּעַ (הַמְּבָאָר בְּמָקוֹם אַחֵר⁵) מְמַיִם
 הַהוֹלְכִים כּוֹ', שְׂכַאֲשֶׁר יֵשׁ סְתִימָה שְׁמוֹנַעַת אֶת
 הִילוּף הַמַּיִם, הִנֵּה סוּף-כָּל-סוּף כְּשֶׁמְצַטְטָרִים
 רִיבּוּי מַיִם, הִנֵּה לֹא זו בְּלִבְד שְׁהַמַּיִם בּוֹקְעִים
 אֶת הַסְתִימָה, אֲלֵא אֲדַרְבָּה, שְׁעַל-יְדֵי הַסְתִימָה
 נַעֲשֶׂה הִילוּף הַמַּיִם בְּתוֹקֶף יוֹתֵר, וְעַד שֶׁגָּם
 הַסְתִימָה עֲצָמָה זוֹרְמַת עִם הַמַּיִם וּמוֹסִיפָה
 בְּתוֹקֶף הַלִּיכַת הַמַּיִם. וְעַל-דֵּרָךְ-זֶה בְּנוֹגֵעַ
 לְהַעֲלֵם וְסְתִימָה ד'מַיִם רַבִּים" הַנ"ל, דְּקָאִי עַל
 נֶפֶשׁ הַבְּהֵמָה בְּכָל־עַם וְטְרֹדוֹת הַפְּרָנְסָה בְּפִרְטֵהּ,
 שְׂדוּקָא עַל-יָדָם פְּאָה הַנְּשָׂמָה לְמַדְרַגַּת הָאֲהָבָה
 ד'בְּכָל מְאֻדָּךְ"⁶.

(* ע"פ לקו"ש ח"ה ע' 288 ואילך. 1) שה"ש ח, ז. 2) ח, ג ואילך. 3) ישע"י נד, ט. - הפטרת פרשתנו. 4) ראה זח"א נח, ב. ב"ר פ"ל, ה. 5) לקו"ת מסעי צא, ג. סה"מ תרצ"א ע' שמג. תרצ"ז ע' 244 ואילך. 6) ואתחנן ו, ה.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 והנה הדרך לזה לבוא לידי כך (שלא זו בלבד שה"מים
 2 רבים" של טרדות הפרנסה וענייני העולם הזה לא יכבו את האהבה
 3 לאלוקות, אלא אדרבה, שיעוררו ההפרעות והמניעות עצמן אהבה
 4 עמוקה יותר מכפי שיש בלעדי זה) היא - "בא אל התבה"⁷,

5 הזינו, לבא ולהכניס בעומק

6 ובכונה הפנימית בתבות במילים של
 7 התפלה⁸, כיון שתפלה לפי
 8 המשמעות הפנימית שלה, התקשרות
 9 והתחברות של האדם המתפלל אל
 10 הקדוש ברוך הוא פועלת ומעוררת
 11 את ענין האהבה. וכמבאר

12 באריכות בקוונטרס
 13 העבודה⁹, מאת הרבי הרשב"י
 14 שעיקר העבודה הנקודה העיקרית
 15 והמרכזית של עבודת ה' הוא ענין
 16 האהבה, וכדברי זוהר דלית
 17 פולחנא פולחנא
 18 דרחימותא¹⁰ שאין עבודה
 19 (חשובה ונעלית) כעבודת האהבה
 20 (והזינו, שענין היראה יראת ה'
 21 אינו שייך לעבודת התפלה
 22 דוקא, שהרי יראה צריכה
 23 (ויכולה) להיות כל היום ואין
 24 צורך בעבודת התפילה כדי לעורר
 25 ולהוליד רגש של יראת ה' ואילו
 26 עבודת התפלה היא לעורר
 27 את ענין האהבה שהוא ענין נעלה
 28 יותר, ויותר קשה להגיע לידי רגש של
 29 אהבה לה' מאשר ליראה).

1 והנה הדרך לזה (שלא זו בלבד שה"מים
 2 רבים" לא יכבו את האהבה, אלא
 3 אדרבה, שיעוררו אהבה עמוקה יותר) היא -
 4 "בא אל התבה"⁷, הזינו, לבא ולהכניס בתבות
 5 התפלה⁸, כיון שתפלה פועלת ענין האהבה.
 6 וכמבאר באריכות בקוונטרס העבודה⁹, שעיקר
 7 העבודה הוא ענין האהבה, דלית פולחנא
 8 כפולחנא דרחימותא¹⁰ (והזינו, שענין היראה
 9 אינו שייך לעבודת התפלה דוקא, שהרי יראה
 10 צריכה (ויכולה) להיות כל היום, ואילו עבודת
 11 התפלה היא לעורר את ענין האהבה).

12 (ב) וממשיך ב'תורה אור' שם: וזהו טעות
 13 ה'בעלי עסקים' שבדעתם שאין
 14 יכולים להתפלל כל-כך כמו ה'יושבי אהלים',
 15 כי אדרבה, נהפוך הוא, שהם יכולים להתפלל
 16 יותר, כי יתרון האור הוא מתוף החשף דוקא
 17 כו'. וזהו גם מה שכתוב ב'אגרת הקדש'¹¹
 18 שבשבתות וימים טובים שגם 'בעלי עסקים' יש
 19 להם פנאי, הנה עליהם מוטל ענין עבודת
 20 התפלה ביתר שאת ויתר עז. ומוכן, שבכדי
 21 שתוכל להיות עבודת התפלה בשבתות וימים-
 22 טובים, בהכרח שתהיה עבודה זו גם בימי
 23 החול, שהרי דוקא 'מי שטרח בערב שבת יאכל
 24 בשבת'¹², וכמו בנוגע לאכילה דשבת כפשוטה,
 25 כך גם בנוגע לתפלה דשבת, שהרי ישנה שיכות
 26 בין תפלות דשבת וסעודות דשבת, כמבאר
 27 בתסודות¹³ שהתפלות דשבת הן בדוגמת ברכות
 28 על הסעודות. ומזה מוכן, שגם בימי החול
 29 אדרבה, נהפוך הוא, ההיפך

30 (ב) וממשיך ב'תורה אור'
 31 לאדמו"ר הזקן שם: וזהו טעות
 32 ה'בעלי עסקים' הטרודים מאוד
 33 בעניני העולם הזה שבדעתם
 34 הסבורים בטעות שאין יכולים
 35 להתפלל בכונה ובהתעוררות כל-
 36 כך באותה מידה כמו ה'יושבי
 37 אהלים' שאינם טרודים בעניני
 38 העולם כמו בעלי העסקים, פי
 39 אדרבה, נהפוך הוא, ההיפך

40 הוא הנכון שהם בעלי העסקים דווקא יכולים להתפלל בהתעוררות
 41 ובכונת הלב ויתר מאשר בעלי העסקים, פי יתרון האור הוא מתוף
 42 החשף דוקא ולכן דוקא מי שמתמודד עם מניעות ועיכובים יכול להגיע
 43 לעבודת ה' בתפילה בדרגה יותר גבוהה כו'.

40 הוא הנכון שהם בעלי העסקים דווקא יכולים להתפלל בהתעוררות
 41 ובכונת הלב ויתר מאשר בעלי העסקים, פי יתרון האור הוא מתוף
 42 החשף דוקא ולכן דוקא מי שמתמודד עם מניעות ועיכובים יכול להגיע
 43 לעבודת ה' בתפילה בדרגה יותר גבוהה כו'.

44 וזהו גם מה שכתוב ב'אגרת הקדש'¹¹ שבספר התניא לאדמו"ר
 45 הזקן שבשבתות וימים טובים שגם 'בעלי עסקים' יש להם
 46 פנאי שהרי בימי שבתות וחגים גם הם אינם טרודים בעניני העולם, הנה
 47 עליהם על בעלי העסקים מוטל ענין עבודת התפלה ביתר שאת
 48 ויתר עז עוד יותר מאשר על 'יושבי
 49 אהל' שעוסקים בעבודת התפילה כל
 50 ימות השבוע. ומוכן, שבכדי
 51 שתוכל להיות עבודת התפלה
 52 כראוי בשבתות וימים טובים,
 53 בהכרח שתהיה עבודה זו גם
 54 בימי החול, שהרי דוקא אמרו
 55 חכמינו ז"ל 'מי שטרח בערב
 56 שבת יאכל בשבת'¹², היינו
 57 שעניני השבת דורשים הכנה מערב
 58 שבת, וכמו בנוגע לאכילה
 59 דשבת כפשוטה שהיא דורשת
 60 ומחייבת הכנה לפני השבת, כך גם
 61 בנוגע לתפלה דשבת שאף היא
 62 דורשת ומחייבת הכנה לפני השבת,
 63 ולכן כדי שעבודת התפילה בשבת
 64 תהיה כראוי, יש לעסוק בעבודת
 65 התפילה גם בימות החול שהרי
 66 ישנה שיכות פנימית בתוכן ומהות
 67 העניינים בין תפלות דשבת
 68 וסעודות דשבת, כמבאר
 69 בתסודות¹³ שהתפלות דשבת
 70 הן בדוגמת ברכות על
 71 הסעודות וכמבאר בדרך מצותיך'
 72 לאדמו"ר הצמח צדק: "כמו
 73 שבאכילת כהנים היו צריכים לברך
 74 תחלה, כדי שעל ידי זה יהיה המשכת
 75 אור אין סוף, ושיהיה לו כח להמשיך
 76 ע"י האכילה. כמו כן כדי שיוכל
 77 להמשיך ע"י עונג שבת את תענוג
 78 עליון הנ"ל צריך מקודם להתפלל
 79 בכונה. שאם יאכל בשבת בלא תפלה
 80 בכונה לא יעשה כלום, ויתפשט
 81 התענוג הגשמי של המאכל בחיצוניות
 82 ... זולתי כאשר יתעורר תחלה בתפלה
 83 בקריאת התפלה בכונה, אזי ימשיך אח"כ באכילתו את העונג העליון. כמו
 84 שהיה בבשר הזבח דכהנים הברכה תחלה, כמו כן בשבת הקריאה דתפלה
 85 הוא כמו ברכה על מצות האכילה בשבת" ולעניינו - כשם שסעודות השבת
 86 דורשות הכנה מלפני השבת, כך גם עבודת התפילה של שבת דורשת הכנה

(7 ע"פ לשון הפסוק פרשתנו ו, יח. ז, א. 8) ראה כתר שם טוב (הוצאת קה"ת, תשס"ד) הוספות ט"ט. וש"י. תו"א שם ט, א. 9) פ"א. פ"ג ואילך. 10) ראה זוהר ח"ב נה, ב. ח"ג רסז, א. 11) ס"א. 12) ע"ז ג, א. 13) דרמ"צ מצות אכילת קדשי קדשים.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כִּזוּ מַלְכַתְחִילָהּ. וְאִם יִשְׁנֶם 'יוֹשְׁבֵי אֱהֲלִים' שְׂאֵינִם מְאָרִיכִים
 2 בַּתְּפִלָּה מִשּׁוּם מָה, הִנֵּה מִה'תּוֹרָה אֹרֵי הַנ"ל יוֹדְעִים שְׂאֵין
 3 נְתִינַת מְקוֹם מַלְכַתְחִילָה לְטַעוֹת כִּזוּ שְׂאֵינִם צְרִיכִים לְהֶאֱרִיף
 4 בַּתְּפִלָּה אֵלָּא בּוֹדָאֵי עֲלֵיהֶם לְהֶאֱרִיךְ בַּתְּפִילָּה. וְמָה שֵׁישׁ כָּאֱלוּ
 5 שְׁחוֹשְׁבִים בְּטַעוֹת שְׂפִינָן שְׂכַבְר
 6 מְשֻׁף זְמַן תְּקוּפָה אֲרוּכָה אֵינִם
 7 מְאָרִיכִים בַּתְּפִלָּה וְאֵין מוֹחִים
 8 עַל זֶה, הֲרִי זֹו רְאָיָה
 9 שְׂמִסְפִּימִים עִם הַנְּהַגְתָּם שֶׁלֹּא
 10 לְהֶאֱרִיךְ בַּתְּפִילָּה, הֲרִי כְּבָר הוֹבְהָר
 11 הַדְּבָר מֵאֲזוּ, עַל-יְדֵי רַבְנּוּ
 12 הַזְּקֵן ב'תּוֹרָה אֹרֵי, שְׂאֵין
 13 נְתִינַת מְקוֹם לְטַעוֹת כְּזֶה,
 14 וְהֲרִי זֶה עֲנִין שְׂבִינּוּ וּבִין רַבְנּוּ
 15 הַזְּקֵן כְּלוּמַר, אַחֲרֵיתוֹ כִּפְי רַבִּינוּ
 16 הִזְקֵן וְאֵין לוֹ לְלַמּוֹד דְּבַר מֵאֵי הַמַּחֲזָה.
 17 וְאִם יֵשׁ לוֹ טַעְמִים סִיבוֹת
 18 וְצִדּוּקִים לְהַנְּהַגְתּוֹ שֶׁלֹּא לְהֶאֱרִיךְ
 19 בַּתְּפִילָּה - זֶאֱל עַר זִיף
 20 אוֹיְס'טַעְנֵה'ן עֲלֵיו לְהַשְׁמִיעַ אֵת
 21 טַעְנוֹתָיו וְלְהַסְתֵּדֵר עִם רַבְנּוּ
 22 הַזְּקֵן, וְלִבְרַר וּלְבַחֵן אִם טַעְנָתוֹ
 23 הִיא אֲמֻנָם תִּירוּץ וְצִדּוּק אִמִּיתִי,
 24 אוֹ שְׂאֵינָה אֵלָּא אֲמַתְלָא
 25 וְהַתְּחַמְקוֹת מִמִּילֵי חוֹבְתוֹ [וְאִם
 26 הוּא כְּזֶה שְׂבִיכְלָתוֹ
 27 אוֹיְס'טַעְנֵה'ן זִיף לְטַעוֹן אֵת
 28 טַעְנוֹתָיו וְלְהַצְדִּיק אֵת עַצְמוֹ - הִנֵּה
 29 בְּמִקּוֹם לְנַצֵּל זֹאת אֵת הִיכּוֹלֹת
 30 שֶׁלוֹ לְטַעוֹן טַעְנוֹת וְלְהַרְצוֹת נִימוּקִים
 31 עַל הַהֲמַנְעוֹת מְעַבְּרָת
 32 הַתְּפִלָּה, מוֹטָב לְנַצֵּל זֹאת אֵת
 33 הִיכּוֹלֹת לְטַעוֹן וְלְהַשְׁמִיעַ נִימוּקִים עַל
 34 תּוֹסֶפֶת הַבְּנָה בְּחִסְדוֹת כו'].
 35 וְאֵכֵן לְמַעֲשֵׂה צְרִיכָה לְהִיֹּת
 36 אֲרִיכוֹת בַּתְּפִילָּה גַם בְּזְמַן וְלֹא רַק
 37 בְּכוֹנֹת הַלֵּב.
 38 וְאֵלוֹ שְׁחוֹשְׁבִים שְׂיִכּוֹלִים
 39 לְפַעוֹל זֹאת אֵת מָה שְׂפּוֹעֵלִים עַל

1 כִּזוּ מַלְכַתְחִילָהּ. וְאִם יִשְׁנֶם 'יוֹשְׁבֵי אֱהֲלִים' שְׂאֵינִם מְאָרִיכִים
 2 בַּתְּפִלָּה מִשּׁוּם מָה, הִנֵּה מִה'תּוֹרָה אֹרֵי הַנ"ל יוֹדְעִים שְׂאֵין
 3 נְתִינַת מְקוֹם מַלְכַתְחִילָה לְטַעוֹת כִּזוּ שְׂאֵינִם צְרִיכִים לְהֶאֱרִיף
 4 בַּתְּפִלָּה אֵלָּא בּוֹדָאֵי עֲלֵיהֶם לְהֶאֱרִיךְ בַּתְּפִילָּה. וְמָה שֵׁישׁ כָּאֱלוּ
 5 שְׂחוֹשְׁבִים בְּטַעוֹת שְׂפִינָן שְׂכַבְר
 6 מְשֻׁף זְמַן תְּקוּפָה אֲרוּכָה אֵינִם
 7 מְאָרִיכִים בַּתְּפִלָּה וְאֵין מוֹחִים
 8 עַל זֶה, הֲרִי זֹו רְאָיָה
 9 שְׂמִסְפִּימִים עִם הַנְּהַגְתָּם שֶׁלֹּא
 10 לְהֶאֱרִיךְ בַּתְּפִילָּה, הֲרִי כְּבָר הוֹבְהָר
 11 הַדְּבָר מֵאֲזוּ, עַל-יְדֵי רַבְנּוּ
 12 הַזְּקֵן ב'תּוֹרָה אֹרֵי, שְׂאֵין
 13 נְתִינַת מְקוֹם לְטַעוֹת כְּזֶה,
 14 וְהֲרִי זֶה עֲנִין שְׂבִינּוּ וּבִין רַבְנּוּ
 15 הַזְּקֵן כְּלוּמַר, אַחֲרֵיתוֹ כִּפְי רַבִּינוּ
 16 הִזְקֵן וְאֵין לוֹ לְלַמּוֹד דְּבַר מֵאֵי הַמַּחֲזָה.
 17 וְאִם יֵשׁ לוֹ טַעְמִים סִיבוֹת
 18 וְצִדּוּקִים לְהַנְּהַגְתּוֹ שֶׁלֹּא לְהֶאֱרִיךְ
 19 בַּתְּפִילָּה - זֶאֱל עַר זִיף
 20 אוֹיְס'טַעְנֵה'ן עֲלֵיו לְהַשְׁמִיעַ אֵת
 21 טַעְנוֹתָיו וְלְהַסְתֵּדֵר עִם רַבְנּוּ
 22 הַזְּקֵן, וְלִבְרַר וּלְבַחֵן אִם טַעְנָתוֹ
 23 הִיא אֲמֻנָם תִּירוּץ וְצִדּוּק אִמִּיתִי,
 24 אוֹ שְׂאֵינָה אֵלָּא אֲמַתְלָא
 25 וְהַתְּחַמְקוֹת מִמִּילֵי חוֹבְתוֹ [וְאִם
 26 הוּא כְּזֶה שְׂבִיכְלָתוֹ
 27 אוֹיְס'טַעְנֵה'ן זִיף לְטַעוֹן אֵת
 28 טַעְנוֹתָיו וְלְהַצְדִּיק אֵת עַצְמוֹ - הִנֵּה
 29 בְּמִקּוֹם לְנַצֵּל זֹאת אֵת הִיכּוֹלֹת
 30 שֶׁלוֹ לְטַעוֹן טַעְנוֹת וְלְהַרְצוֹת נִימוּקִים
 31 עַל הַהֲמַנְעוֹת מְעַבְּרָת
 32 הַתְּפִלָּה, מוֹטָב לְנַצֵּל זֹאת אֵת
 33 הִיכּוֹלֹת לְטַעוֹן וְלְהַשְׁמִיעַ נִימוּקִים עַל
 34 תּוֹסֶפֶת הַבְּנָה בְּחִסְדוֹת כו'].
 35 וְאֵכֵן לְמַעֲשֵׂה צְרִיכָה לְהִיֹּת
 36 אֲרִיכוֹת בַּתְּפִילָּה גַם בְּזְמַן וְלֹא רַק
 37 בְּכוֹנֹת הַלֵּב.
 38 וְאֵלוֹ שְׁחוֹשְׁבִים שְׂיִכּוֹלִים
 39 לְפַעוֹל זֹאת אֵת מָה שְׂפּוֹעֵלִים עַל

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 ידי אריכות התפילה במיעוט זמן, על ידי כונת הלב כדבעי אך בתוך זמן
 2 קצר, בנימוק של טוב מעט בכונה - אין האמת פן, אלא לאמתו
 3 של דבר באשר ממעטים בזמן, אזי חסר גם בכונה, ובאמת
 4 כדי להגיע לכונת הלב כדבעי יש צורך בהתבוננות הדורשת
 5 אריכות זמן. והראיה שיש
 6 חשיבות רבה לאריכות הזמן, מדברי
 7 רבנו הגון באגרת הקדש¹¹
 8 שבספר התניא שיש להאריך
 9 בתפלה בימות החול "ערך שעה
 10 ומחצה, לפחות", ואם היו
 11 יכולים לפעול זאת את התפילה
 12 כדבעי בכונת הלב במיעוט זמן,
 13 לא היה רבנו הגון דורש -
 14 ובפרט בתוקף פנה - דוקא
 15 אריכות זמן.
 16 ועוד זאת יש ענין נוסף בנושא
 17 התפילה באריכות בנוגע ליושבי
 18 אהלים שאינם טרודים בפרנסתם,
 19 שאם הם אינם מאריכים
 20 בתפלה, הרי זה פועל גם על
 21 אחרים שאינם יושבי אהל'
 22 שלמדים מהם¹⁵ וסבורים גם
 23 הם לא צריכים להאריך בתפילה,
 24 ובקל-והמר: אם היושב
 25 אהלים שיש לו פנאי,
 26 מתפלל במשך זמן מסוים
 27 שהוא זמן קצר ואינו מאריך בתפילה -
 28 הרי מי שאין לו פנאי והוא
 29 טרוד בעסקיו, יכולה להיות
 30 תפלתו במשך זמן קצר מזה.
 31 ג) ויש להוסיף בבאור דיוק
 32 הלשון במאמר של רבינו הזקן
 33 ב'תורה אור' בפעלי עסקים'
 34 ויושבי אהלים' (לשון
 35 רבים), ולא בפעל עסק'
 36 ויושב אהל' (לשון יחיד).
 37 ובהקדמה, שאף שאין זה
 38 המאמרים שבספר 'תורה אור' מה
- 1 זמן, טוב מעט בכונה - אין האמת פן, אלא
 2 באשר ממעטים בזמן, אזי חסר גם בכונה,
 3 ובאמת יש צורך בהתבוננות הדורשת אריכות
 4 זמן. והראיה, מדברי רבנו הגון באגרת
 5 הקדש¹¹ שיש להאריך בתפלה "ערך שעה
 6 ומחצה, לפחות", ואם היו יכולים לפעול זאת
 7 במיעוט זמן, לא היה רבנו הגון דורש - ובפרט
 8 בתוקף פנה - דוקא אריכות זמן. ועוד זאת
 9 בנוגע ליושבי אהלים, שאם הם אינם מאריכים
 10 בתפלה, הרי זה פועל גם על אחרים שלמדים
 11 מהם¹⁵, ובקל-והמר: אם היושב אהלים שיש
 12 לו פנאי, מתפלל במשך זמן מסוים - הרי מי
 13 שאין לו פנאי, יכולה להיות תפלתו במשך זמן
 14 קצר מזה.
- 15 ג) ויש להוסיף בבאור דיוק הלשון בפעלי
 16 עסקים' ויושבי אהלים' (לשון רבים),
 17 ולא בפעל עסק' ויושב אהל' (לשון יחיד).
 18 ובהקדמה, שאף שאין זה מה שכתב רבנו הגון
 19 בפעמו, מפל-מקום פיון שהצמח צדק' בחר
 20 הנחות' אלו והדפיסם ב'תורה אור' ו'לקוטי
 21 תורה'¹⁶, הרי זה בודאי בדיוק. ובפרט אשר
 22 (פ'אגרת הקדש' דה'צמח צדק'¹⁷) הרבה מהם
 23 שם רבנו ז"ל בפעמו עין עיונו עליהם והגיהם.
 24 וביותר יש לדיק מה שכתוב 'יושבי אהלים', לשון רבים, על-פי חסידות.
 25 דבשלמא מה שנאמר בפעלי עסקים' לשון רבים, הרי זה לפי שהעסקים הם
 26 בעניני העולם, שזהו ענין רשות הרבים, טורי דפרודא¹⁸, אבל (יושבי)
 27 אהלים, שקאי על אהלים של תורה, הרי התורה היא תורה אחת¹⁹, ענין של
 28 אחדות, ולמה נאמר 'אהלים' לשון רבים. ויובן בהקדמם הבאור במה שכתוב²⁰

15) ועד כדי כך, שפעם היו אומרים, שכדאי אפילו לישון חצי שעה תחת הטלית, כדי שהרואה יחשוב שהוא מתבונן בענין עמוק, ובגלל זה יעשה גם הוא כן. כלומר: גם כאשר חסר אצלו - יש להשתדל שתהי' הפעולה על הזולת (אף שלכתחילה הרי צריך להיות - כהסגנון הידוע (ראה תורת מנחם - רשימת היומן ריש ע' שגד. וש"נ): "יה"ר שיפעול בי ובהשומעים").
 - מהנחה בלתי מוגה. (16) ראה אגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ד ע' תקסא ואילך. "היום יום" יד אדר א. 17) הועתקה בהקדמת המו"ל לדרמ"צ. ולאח"ז - באגרות-קודש אדמו"ר הזקן ח"א ע' שלד. הועתק ב"היום יום" ג שבט. 18) ראה תניא ספ"ג. 19) בא יב, מט. ועוד. 20) תולדות כה, כז.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 איש תם יושב אהלים, ופרשו רבותינו ז"ל²¹ שהאילים בהם
 2 ישב יעקב אבינו הם אהלו של שם ואהלו של עבר, שהיו בתי
 3 מדרש ללימוד התורה ויעקב למד בהם, שפרמז הביטוי 'אילים' בלשון
 4 רבים גם על תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, כפי שמבאר
 5 ה'צמח צדק' ב'אור
 6 התורה'²² שאהלו של שם -
 7 קאי הכונה על תורה שבכתב,
 8 כמאמר חכמינו ז"ל דכל התורה
 9 שמותי של הקב"ה, ואהלו
 10 של עבר - קאי הכונה על
 11 תורה שבעל-פה, מלשון
 12 "עובר עלינו"²³, כלשון הכתוב
 13 שהאשה השונמית אמרה לבעלה
 14 אודות אלישע "כי איש אלוקים קדוש
 15 הוא, עובר עלינו תמיד", כלומר בא
 16 ומגיע אלינו, שהוא ענין המשכת
 17 וגילוי תורה שבכתב, ומלשון
 18 ה'תורה אור' בנוגע ל"טעות
 19 ה'בעלי עסקים' שפדעתם
 20 הסבורים בטעות שאין יכולים
 21 להתפלל פל-פך באריכות באתה
 22 מידה כמו היושבי-אהלים",
 23 שמדבר אודות 'יושבי
 24 אהלים' בסמיכות ובאותו
 25 סגנון כמו אודות 'בעלי
 26 עסקים', מוכן שבשגיחה י'
 27 לימאמר אותה פונה. והנינו,
 28 דכשם שבנוגע ל'בעלי
 29 עסקים' הפונה היא לא רק
 30 למי שיש להם פמה עסקים
 31 (לשון רבים) דוקא, אלא גם
 32 למי שיש להם רק עסק אחד
 33 וגם אותם המאמר' מורין ומעורר
 34 להאריך בתפילה, כך גם בנוגע
 35 ל'יושבי אהלים' (שאצלים)
 36 אין מקום מלכתחלה לטעות
 37 שאינם צריכים לחשוב בתפילה,
 38 פנ"ל הפונה היא לא רק
 39 למי שיושב בשני האהלים
 40 ותורה שבכתב ותורה שבעל-
 41 פה שדוקא הוא חייב להאריך
 42 בתפילה, אלא גם למי שיושב
 43 רק באהל אחד, הנינו,
 44 שלימודו בתורה הוא רק

באופן אחד, בתורה שבעל-פה לבר או בתורה שבכתב
 לבר, הנה גם אצלים אין מקום מלכתחלה לטעות הנ"ל
 כלומר, החובה לעסוק בעבודת התפילה ולהתפלל באריכות לא מוטלת רק על
 'שבי אהלים' שעוסקים בשני חלקי התורה אלא גם על כל מי ששייך לסוג
 זה של 'יושבי אהלים' גם אם הוא
 עוסק רק בחלק אחד בתורה.
 והנה, החלוק ההבדל בין תורה
 שבכתב לתורה שבעל-פה
 הוא, שתורה שבכתב עיקרה
 אותיות, המילים עצמן, ולכן
 אפילו עם-הארץ שלא ידע
 מאי קאמר שאינו יודע מה הוא
 אומר, כלומר הקורא בתורה שכתב
 ואינו מבין אפילו את המשמעות
 הפשוטה של המילים - מברך
 ברכת התורה בעליתו
 לקריאה בתורה שבכתב²⁴,
 ואילו תורה שבעל-פה
 עיקרה הבנה והשגה, ולא
 נוגע פל-פך האותיות, אין
 חשיבות מיוחדת למילים, ואדרבה,
 הסימן וההוכחה שהבין את
 הענין בטוב בהבנה וקליטה טובה
 הוא דוקא פאשר מבאר
 הענין באותיות במילים שלו
 ואינו חוזר בדיוק על המילים ששמע.
 והנינו, שצריך להיות שמירת
 האותיות המילים גם בתורה
 שבעל-פה, ובכלל "חייב אדם
 לומר בלשון רבו"²⁵, פי
 בלשון הרב יש עוד פמה
 וכמה ענינים שלא השיג
 התלמיד עדין, ואם ידע את
 הענין רק בפסגון שלו, רק כפי
 שהדברים נקלטו בשכל ובהבנה שלו
 לא יהיו פלולים בזה פל
 הענינים הנ"ל שערין לא השיג,
 ופדע-פה עיקרה הבנה והשגה, ולא נוגע פל-פך האותיות, הסימן
 שהבין את הענין בטוב הוא דוקא פאשר מבאר הענין באותיות שלו. והנינו,
 שצריך להיות שמירת האותיות גם בתורה שבעל-פה, ובכלל "חייב אדם לומר
 בלשון רבו"²⁵, פי בלשון הרב יש עוד פמה וכמה ענינים שלא השיג עדין,
 ואם ידע את הענין רק בפסגון שלו, לא יהיו פלולים בזה פל הענינים הנ"ל,

(21) רש"י שם. (22) תולדות קמה, ב. (23) מלכים-ב ד, ט. (24) הל' ת"ת לאדה"ז ספ"ב. (25) ברכות מז, א. וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

45 לעבודת התפלה, וכמאמר חכמינו ז"ל²⁶ כל האומר אין
 46 לי אלא תורה כו' "אפילו תורה אין לו", כ"אם צריך שמלכד לימוד
 47 התורה תהיה תפלה באריכות גם כן²⁷.
 48 (ד) וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה גו',
 49 שעל ידי העסק בעבודת
 50 התפלה, הן אצל יושבי
 51 אהלים' והן אצל בעלי
 52 עסקים', כפי שהוסבר לעיל
 53 באריכות שהדבר מוטל על כל הסוגים
 54 האמורים הנה לא זו בלבד
 55 שמתבטלים ה"מים רבים"
 56 המאיימים לכבות את אש האהבה
 57 לאלוקות, כל הטרדות
 58 המבלבלות ומונעות מעבודת ה',
 59 שישנם לא רק אצל בעלי
 60 עסקים' אלא גם אצל יושבי
 61 אהלים' שגם המניעות שאצלם
 62 עלולות לנמנע מתפילה באריכות,
 63 והפסוק אומר שכל המניעות יתבטלו,
 64 אלא אדרבה, כאמור לעיל,
 65 שעל ידי ה"מים רבים"
 66 נעשה תוספת עילוי בעבודה
 67 כי עצם הצורך להתאמץ ולהתגבר על
 68 המניעות מביא בסופו של דבר לתוספת
 69 בעבודת התפילה.
 70 וזהו גם מה שכתוב בסיום
 71 הכתוב שסוף-כל-סוף אחרי
 72 המאמץ להתגבר על כל המניעות
 73 מביאים ה"מים רבים"
 74 המניעות עצמן לידי כף ש"אם
 75 יתן איש את כל הון ביתו
 76 באהבה" - אהבת "בכל
 77 מאדך" - בוז גו', כמבאר
 78 הענין בתורה אור²⁸ (ולהלן,
 79 מקצת מהביאור: "ביתו הוא בחינת
 80 חכמה [ככתוב] בחכמה יבנה בית. הון
 81 ביתו הוא פנימיות ... בחינת טעמי
 82 התורה והוא בחינת גן עדן העליון
 83 ותחתון ... ואם יתן איש בחינת איש
 84 מלחמה שלהיות בחינת חכמה להיות

1 אבל יחד עם זה ולמרות שכאמור גם בתורה שבעל-פה צריכה להיות
 2 שמירת האותיות' של לשון הרב, מכל-מקום הסימן ההוכחה לךף
 3 שהשיג שהתלמיד הבין על-כל-פנים לפחות חלק מהענינים
 4 הוא, באשר מבאר הענין באותיות במילים שלו דוקא.
 5 ועל-פיה יש לכבד
 6 ההוראה מלשון ה'תורה
 7 אור' "יושבי אהלים", לשון
 8 רבים. דהנה, ישנם החושבים
 9 בטעות שבכדי להתפלל
 10 באריכות יש צורך בריבוי
 11 מאמרים של חסידות דוקא,
 12 ולהבין אותם בטוב על-ידי
 13 לימוד בעיון וכו'. אבל
 14 באשר מכמה סיבות לימוד
 15 החסידות אצלו הוא רק
 16 באופן ד'למגיס', ללא הבנה
 17 עמוקה, וגם לא למד ריבוי
 18 חסידות אלא מעט יחסית - אזי
 19 אינו שף לעבודת התפלה.
 20 ועל זה באה ההוראה מדיוק
 21 הלשון "יושבי אהלים" לשון רבים
 22 שההוראה להאריך בתפילה נאמרה לא
 23 רק למי שלמד מאמרים רבים בעיון,
 24 אלא שאפילו מי שיושב באהל
 25 התורה שבכתב בלבד, והינו,
 26 שלומד חסידות באופן
 27 ד'למגיס', ועד לאופן שהוא
 28 על-דרך אמירת אותיות אפילו
 29 מי שלומד חסידות בצורה של חזרה
 30 על מילים בלבד והוא רחוק מהבנה
 31 טובה ולימוד עיוני הנה גם אצלם
 32 מוסכם ומוחלט בפשיטות
 33 גמורה, באופן שאין מקום
 34 לטעות, שיכולים לעסוק
 35 בעבודת התפלה כמו אלו
 36 שלומד החסידות שלהם
 37 הוא באופן התורה שבעל-
 38 פה, בעיון ובהעמקה כו'.
 39 ועוד יש ללמוד מדיוק הלשון "יושבי
 40 אהלים":
 41 וגם זה היושב באהל התורה
 42 שבעל-פה, שיש לו הבנה
 43 עמוקה בתורה אל יטעה לחשוב
 44 שדי בכך - אלא גם הוא מוכרח

31 וזהו גם מה שכתוב בסיום הכתוב שסוף-כל-
 32 סוף מביאים ה"מים רבים" לידי כף ש"אם יתן איש את כל הון ביתו
 33 באהבה" - אהבת "בכל מאדך" - בוז גו', כמבאר הענין בתורה אור²⁸. ועד

(26) ראה יבמות קט, ב. לקו"ת ויקרא ה, א. (27) עיין קונטרס עץ החיים פי"ב. (28) שם, ב. יו"ד, א"ב.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

- 1 נהנין מזיו השכינה בבחינת השגה הוא רק בחינת זיו והארה בלבד והוא ע"י
 2 בחינת איש מלחמה הוא רבוי הצמצומים עד שיוכל להיות בחינת חכמה זיו
 3 השכינה אבל בחי' אהבה הנ"ל ועמך לא הפצתי כו'. שלא על מנת לקבל פרס
 4 היינו עולם הבא גן עדן העליון וכו' כי אם ועמך למהותו ועצמותו יתברך ...
 5 ואיך יוכל למשוך בחינת מהותו
 6 ועצמותו, הוא על-ידי המצוות ... וזהו
 7 אם יתן איש את כל הון ביתו בחינת גן
 8 עדן העליון ותחתון בחינת חכמה טעמי
 9 התורה בוז יבזו לו שהוא רק בחינת
 10 זיו והארה בלבד אבל באהבה ועמך לא
 11 הפצתי ... אליו ולא למדומתיו, למהותו
 12 ועצמותו יתברך".
 13 **וְעַד שְׁזָה מְבִיא לְהַעֲנִין דְּ"אַחוּת לְנוּ קְטַנָּה"**,²⁹ **שְׁהוּא**
 14 **דְּ"אַחוּת לְנוּ קְטַנָּה"**²⁹ האמור
 15 בהמשך העניין ב"שיר השירים",
 16 **שְׁהוּא עֲנִין הַהֲתַאֲחָדוּת** של
 17 היהודי העובד את ה' עם אלוקות
 18 במדרגה דְּ"אַחוּתִי", **שְׁהוּא**
 19 **מְדַרְגָּה נְעִלִית בְּיוֹתֵר, וְהִינּוּ,**
 20 **שְׁגַם לְאַחֲרֵי הָאֵהָבָה דְּ"בְכָל**
 21 **מְאֻדָּךְ"** עליה מדובר בפסוק "אם
 22 יתן איש את כל הון ביתו באהבה", כאמור לעיל, **וְשָׁנן כְּמָה מְדַרְגָּוֹת,**
 23 **הִנֵּה נוֹסֵף לְזָה שְׁעַל-יְדֵי הַ"מִּים רַבִּים" בְּאִים לְאֵהָבָה**
 24 **דְּ"בְכָל מְאֻדָּךְ כַּנְּל, בְּאִים עַל-יְדָה גַם לְדַרְגָּא דְּ"אַחוּתִי"**
- הנעלית עוד יותר מ"בכל מאדך". **וְעַד שְׁבָאִים לְמָה שְׁפִתוּב (בְּסִיּוּם**
הַקְּתוּבִים)²⁹ **"בְּיּוֹם שְׁיִדּוּבֵר בְּהַ" 30 - שְׁיִדּוּבֵר מִמִּילָא**
וּמִאֲלִיו, שְׁעֲנִינוּ של הדיבור ממילא, **בְּתַפְלָה הִיא הַדְּרָגָא**
דְּ"אֲדִנִּי שְׁפִתִי תַפְתַּח וּפִי (רַק) יִגִּיד (וְיִמְשִׁיף) תְּהִלָּתְךָ"³¹
 ממילא, כתוצאה מהפתיחה על ידי
 הקדוש-ברוך-הוא, **וּבְתוֹרָה הֲרִי**
זָה ענין הדיבור ממילא, כדבר שלא
 נעשה מצד האדם ובכוח האדם,
בְּחִינַת "אַתְמֵר" מְלִשׁוֹן
אִיתְמֵר וזהו התוכן הפנימי של
 הכתוב "עבודת הלויים ביד איתמר",
שְׁנִלְמַד מִמִּילָא³² (כמבואר
 ב"לקוטי תורה": "ופירוש איתמר הוא
 בחינת צירופי אותיות התורה שאיתמר
 הוא מלשון איתמר שבגמרא שהוא
 לשון דבר הנלמד מאליו כו', (בלשון
 אידיש עס איז גילערינט געווארן
 [הדבר נלמד] שהוא לשון איתמר
 שנלמד ממילא) והוא כמו שכתוב
 ואשים דברי בפין וגו' ודברי אשר
 שפתי בפין וגו' שהוא דבר ה'
 המלוכב בהלכה שמדבר בפיו..."), **כְּמוֹ שְׁפִתוּב**³³ **תַּעֲן לְשׁוֹנֵי**
אֲמֵרְתָּךְ, שהלומד תורה הוא **כְּעוֹנָה אַחֲרֵי הַקּוּרָא**³⁴ היינו שאלה הם
 דברי ה' שהלומד עונה ואומר אחריו.

(29) שה"ש שם, ת. 30) ראה תו"א שם ט, ג. יו"ד, ב. 31) תהלים נא, יז. וראה ד"ה אד' שפתי תרכ"ח. 32) כמבואר בלקו"ת פ' נשא (כב, ב. כה, ב.). 33) תהלים קיט, קעב. 34) ע"פ סוכה לח, ב. וראה תו"א יתרו סז, ב. לקו"ת שה"ש מד, ב. ובכ"מ.

אגרות קודש

ב"ה, ז' מ"ח, תשי"ד

ברוקלין

שלום וברכה!

זה עתה נתקבל מכתבו אודות קבלת היתר יציאה ואשר מתכוון לנסוע לכאן, ובודאי לא יהיו לו קישויים מבחוץ בזה.

ובטח ידוע לו תוכן שיחתי מכבר להתלמידים שבאו מאה"ק ת"ו, ע"פ פסק רז"ל שהיציאה מהארץ מותרת לתלמוד תורה, שא"כ צ"ל התלמוד תורה באופן שע"פ תורה נקרא זה בשם תלמוד תורה, וכל אלו השייכים למחנה החסידים ועאכו"כ גם מגזע חסידים חל עליהם הפסק מהו ענין ת"ת ע"פ המבואר בתורת החסידות, והנקודה בזה הוא פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בשם נשיאנו רבוה"ק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע שהוא ילמוד תורה באופן כזה שהתורה תלמוד אותו, ובודאי מקבל עליו בהחלט גמור להתנהג מתאים להנ"ל.

והשי"ת יצליחו שתה"י הנסיעה וביאתו בשעה טובה ומוצלחת ובתלמוד תורה ביראת שמים.

ברכה.